

2014. un 2015.gada ziņojumi un VID tajos

2014.gada ziņojums (120.-122.lpp.)

Tiesībsarga birojs, izskatot personu iesniegumus par Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) rīcību, ir konstatējis šādu problēmsituāciju.

Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23.panta 5.¹daļu, nodokļu maksātājiem nosūtot paziņojumus par datu atbilstības pārbaudi, VID cita starpā uzaicina tos 30 dienu laikā no paziņojuma saņemšanas dienas iesniegt VID nodokļu deklarācijas vai konstatēto neatbilstību pamatotu izskaidrojumu.

Tāpat VID brīdina: ja nodokļu maksātājs noteiktajā termiņā nenovērsīs paziņojumā norādītās neatbilstības, VID pieņems lēmumu par datu atbilstības pārbaudes rezultātiem, kurā veiks budžetā maksājamo vai atmaksājamo summu pārrēķinu, noteiks par labu budžetam piedzenamo nodokļa summu un aprēķinās nokavējuma naudu likuma „Par nodokļiem un nodevām” 29.panta otrajā daļā noteiktajā apmērā par periodu no deklarētās nodokļa summas maksāšanas termiņa līdz šā lēmuma pieņemšanas dienai.

Minētajā brīdinājumā nodokļu maksātājam nepārprotami ir darītas zināmas sekas VID aicinājumā norādīto datu neatbilstības nenovēršanas gadījumā. Taču Tiesībsarga birojā līdz šim nav nācies saskarties ar gadījumiem, kad attiecīgajos VID paziņojumos nodokļu maksātājs tiktu informēts par nokavējuma naudas samaksas pienākumu gadījumā, ja tas izlemj labprātīgi novērst VID norādītās neatbilstības.

Neapšaubot nodokļu maksātāja pienākumu maksāt nokavējuma naudu gadījumā, ja, piemēram, ir konstatējams nodokļu un nodevu maksājuma termiņa nokavējums, jāatzīst, ka no VID paziņojuma teksta privātpersonai var rasties maldīgs priekšstats, ka atbildība nokavējuma naudas veidā iestāsies tikai gadījumā, ja netiks novērstas VID uzaicinājumā konstatētās neatbilstības.

Kā rezultāts šādam maldīgam priekšstatam ir situācija, ka nodokļu maksātājs, labojot nodokļu deklarāciju, aprēķinās un iemaksās budžetā tikai nodokļa pamatsummu, kura saskaņā ar MK 2000.gada 18.aprīļa noteikumu Nr.149 „Kārtība, kādā kārtējie nodokļu maksājumi un nokavētie nodokļu maksājumi tiek ieskaitīti budžetā” 4.punktu netiks novirzīta pilnīgai nodokļa pamatsummas dzēšanai. Tas nozīmē, ka personai paliks parāds, no kura tiks turpināts nokavējuma naudas aprēķins.

Nav šaubu, ka nodokļu maksātājam ir jāapzinās tiesiskā valstī vispārpieņemtā prezumpcija, ka likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības, taču vienlaikus jāatceras, ka tiesiskā valstī ir būtisks arī tiesiskās drošības princips. Kā atzīts Augstākās tiesas judikatūrā, tiesiskās drošības princips pieprasa, lai noteikumi, kas nodokļu maksātājam uzliek maksājumus, būtu skaidri un precīzi, lai nodokļu maksātājs nepārprotami zinātu savas tiesības un pienākumus un atbilstoši rīkotos. Tiesiskās drošības princips ir īpaši stingri jāievēro tāda tiesiskā regulējuma gadījumā, kas var radīt finansiālas sekas¹.

Jānorāda, ka ne likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23.panta 5.¹daļā, ne šī likuma 29.panta otrajā daļā skaidri un precīzi nav noteikts, ka nodokļu maksātājam patstāvīgi

¹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 1.jūnija spriedums Nr.SKA – 107/2011.

ir jāaprēķina un jānomaksā budžetā arī nokavējuma nauda gadījumā, kad tas labprātīgi novērš VID norādītās neatbilstības. Šādā situācijā labas pārvaldības princips prasa no valsts pārvaldes iestādes rīcību, kas ir vērsta uz privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošanu un tiesiskās drošības (noteiktības) veicināšanu.

Viens veids, kā no labas pārvaldības aspekta to var realizēt, ir paziņojumos par datu atbilstības pārbaudi iekļaut informāciju par nokavējuma naudas samaksas pienākumu gadījumā, ja nodokļu maksātājs izlemj labprātīgi novērst VID norādītās neatbilstības.

Tiesībsargs aicinājis VID savā praksē: 1) papildināt paziņojumus par datu atbilstības pārbaudi ar minēto informāciju; 2) apsvērt iespēju VID darbā ieviest kalkulatorus, ar kuru palīdzību nodokļu maksātājiem (gan tiem, kas ir, gan tiem, kas nav EDS lietotāji) būtu iespēja patstāvīgi aprēķināt nokavējuma naudu; 3) informēt nodokļa maksātāju par parādu gadījumā, ja viņš ir novērsis VID konstatētās datu neatbilstības un budžetā iemaksājis tikai aprēķināto nodokļa pamatparādu.

VID rīcība, nedzēšot personas parādus maksātnespējas procesa noslēgumā, pretēji tiesas nolemtajam

Pēc tiesībsarga iniciatīvas pārskata periodā tika ierosināta pārbaudes lieta par 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likuma un 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likuma piemērošanu, dzēšot nodokļu parādu² saistības fiziskas personas maksātnespējas procesa pabeigšanas rezultātā.

Pārbaudes lietā izvirzītais mērķis bija pārlicināties, vai 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likumā paredzētā kārtība attiecībā uz nodokļu parādu dzēšanu fizisko personu maksātnespējas procesa pabeigšanas (izbeigšanas) gadījumā ir nelabvēlīgāka par 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likumā pieredzēto³.

2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likumā ir paredzēts, ka pēc fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanas netiek dzēsti šīs procedūras ietvaros nenomaksātie nodokļu parādi, kā arī ar tiem saistītās nokavējuma naudas un soda naudas.

Savukārt 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likuma 164.panta ceturrtā daļa paredz: ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās personas saistības (t.sk. nodokļu parāda saistības) tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.

Izvērtējot minēto likumu tiesisko regulējumu, tika secināts, ka likumdevējs ir radījis alternatīvu mehānismu, kura ietvaros fiziskajām personām, kurām maksātnespējas process ir sākts, pamatojoties uz 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likumu, ir

² Ar nodokļa parādu atzinumā tiek saprasta nodokļa pamatsumma, ar to saistītā nokavējuma nauda un soda nauda.

³ Šobrīd spēkā esošā 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5.punkts paredz, ka (..) maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti. Maksātnespējas procesi, kuri uzsākti, pamatojoties uz 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likumu, norit atbilstoši šī likuma normām, neskatoties uz to, ka ar 2010.gada 1.oktobri likums ir zaudējis spēku. Attiecīgi maksātnespējas procesi, kas uzsākti saskaņā ar 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likumu, norit atbilstoši 2010.gada 26.jūlija Maksātnespējas likuma normām.

iespēja „pāriet” uz maksātspējas procesu, kas paredz labvēlīgākus nosacījumus, tai skaitā attiecībā uz nodokļu parādu dzēšanu, vienlaikus pēc izvēles saglabājot tiesības pabeigt maksātspējas procesu saskaņā ar 2007.gada 1.novembra Maksātspējas likumu.

Kaut arī 2007.gada 1.novembra un 2010.gada 26.jūlija Maksātspējas likumu tiesiskais regulējums attiecībā uz fiziskās personas nodokļu parādu dzēšanu ir atšķirīgs, tomēr 2007.gada 1.novembra Maksātspējas likuma regulējumu, pastāvot minētajam mehānismam, nav pamata atzīt par nelabvēlīgāku attiecībā pret spēkā esošo.

Papildus minētajam pārbaudes lietā tika vērtēts arī jautājums, vai VID dzēš nodokļu parādus, t.i., pieņem lēmumu par nodokļu parādu dzēšanu pēc fiziskas personas maksātspējas procesa pabeigšanas saskaņā ar 2010.gada 26.jūlija Maksātspējas likumu.

Pārbaudes rezultātā tiesībsargs secināja: kaut arī saskaņā ar 2010.gada 26.jūlija Maksātspējas likuma 164. un 165.pantā noteiktajā kārtībā pieņemtu tiesas lēmumu fiziska persona tiek atbrīvota no saistībām, kuras norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, kurā varētu būt iekļauti arī nodokļu parādi, tomēr VID likuma „Par nodokļiem un nodevām” 25.panta izpratnē tos nedzēš, jo minētā norma neparedz šādu gadījumu.

Tiesībsargs atzina, ka šāda VID prakse ir atzīstama par nelabvēlīgu privātpersonas tiesībām un tiesiskajām interesēm, jo tā var radīt nelabvēlīgas tiesiskās sekas.

Šajā sakarā tiesībsargs konstatēja, ka Finanšu ministrija, lai novērstu šo problēmu, ir izstrādājusi grozījumus likumā „Par nodokļiem un nodevām”, kas ir iesniegti saskaņošanai Valsts sekretāru sanāksmē.

Tiesībsargs atzina, ka gan VID, gan Finanšu ministrija ir apzinājušas konstatēto problēmu, kā arī ir veikušas nepieciešamos pasākumus, lai to atrisinātu normatīvo aktu līmenī. Līdz ar to tiesībsargs aicināja VID līdz minēto grozījumu pieņemšanai piemērot spēkā esošo tiesisko regulējumu, ievērojot samērīguma principu, kā arī ņemot vērā Maksātspējas likuma mērķi.

2014.gada ziņojums (132.-134.lpp.)

VID rīcība, novilcinot iesnieguma izskatīšanu

Tiesībsarga birojā, pamatojoties uz juridiskas personas iesniegumu, tika ierosināta pārbaudes lieta par VID rīcību.

Proti, iesniedzējs bija vērsies VID Muitas pārvaldē ar iesniegumu, lūdzot atmaksāt ievadmuitas un izvedmuitas nodokļus, pamatojoties uz Kopienas Muitas kodeksa⁴ 239.pantā noteikto procedūru (atbrīvošana no nodokļu maksājumiem).

Atbildot uz minēto iesniegumu, VID pēc viena mēneša norādīja, ka ir nepieciešams veikt iesniegumā norādīto apstākļu padziļinātu pārbaudi, kā rezultātā iesnieguma izskatīšanas termiņu pagarināja.

Gandrīz četrus mēnešus pēc iesnieguma saņemšanas VID pieņēma lēmumu, ka tas netiks vērtēts pēc būtības, jo iesniedzējs nav ievērojis iesniegšanas termiņu.

⁴ Pilns nosaukums: Eiropas Padomes 1992.gada 12.oktobra Regula (EEK) Nr.2913/92 „Par Kopienas Muitas kodeksa izveidi”.

Iesniedzējs pauda, ka VID tā vietā, lai padziļināti analizētu iesniegumā norādītos apstākļus, bez jebkāda attaisnojoša iemesla, prettiesiski novilcinot laiku, iesniegumu vispār nav vērtējis. Šāda VID rīcība ir pretrunā labas pārvaldības principam, vienlaikus pārkāpj personas tiesības uz taisnīgu procedūru īstenošanu – lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā.

Kopienas Muitas kodeksa 239.pants paredz formālo priekšnoteikumu – termiņu pantā paredzētās procedūras uzsākšanai. Raugoties no juridiskās metodoloģijas skatpunkta, pirms personas iesnieguma izskatīšanas pēc būtības tās piemērotājam obligāti ir jākonstatē, vai iesniegums ir iesniegts termiņā. Atkarībā no tā, vai šis priekšnoteikums ir ievērots, lemjams jautājums par apstākļu vērtēšanu pēc būtības. Ja termiņš nav ievērots, iestādei ir jāatsaka iesnieguma vērtēšana pēc būtības. Šāda pieeja ir pamatota ar tiesiskās stabilitātes principa ievērošanas nepieciešamību un tiesiskās palāvības aizsardzību vienai no procesā iesaistītajām pusēm.⁵

Tiesībsargs konstatēja, ka VID nav ievērojis minēto metodoloģiju un iesnieguma izskatīšanu ir sācis ar lietas apstākļu vērtēšanu pēc būtības, tādējādi radot maldīgu palāvību, ka VID lēmuma pamatojums saturēs apsvērumus par iesniegumā norādītajiem apstākļiem. Turklāt tika secināts, ka VID ir nepamatoti pagarinājis iesnieguma izskatīšanas termiņu, kuru iesniedzējs, piemēram, varēja izmantot citu procesuālo darbību veikšanai.

⁵ Par procesuālo termiņu mērķi sk. Administratīvā procesa likuma komentāri, autoru kolektīvs Dr. iur. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 449.lpp.

2015.gada ziņojums (187.-193.lpp.)

Par likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” normu piemērošanu

Atsaucoties kādas personas iesniegumam, 2015.gada janvārī tika ierosināta pārbaudes lieta, kuras ietvaros tika vērtēti vairāki labas pārvaldības un tiesību normu interpretācijas jautājumi nodokļu administrēšanas jomā.

Proti, personas iesniegumā tika norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) nodokļu audita rezultātā ir veicis iesniedzējai iedzīvotāju ienākuma nodokļa uzrēķinu par ienākumu, kas gūts, pārdodot nekustamo īpašumu, kurš uz iesniedzējas vārda zemesgrāmatā reģistrēts, dalot mantu, laulības šķiršanas procesā. Proti, iesniedzēja 2011.gada 11.janvārī pārdeva nekustamo īpašumu, kurš uz viņas vārda zemesgrāmatā reģistrēts 2007.gada 27.jūlijā, pamatojoties uz 2006.gada 24.maija līgumu par kopmantas sadali, kas noslēgts laulības šķiršanas procesā. Nekustamais īpašums ir iegūts 1996.gada 9.augustā iesniedzējas laulības laikā, un līdz 2007.gada 27.jūlijam tas zemesgrāmatā bija reģistrēts uz iesniedzējas laulātā vārda.

Iesniedzēja norādīja, ka VID no vairākiem aspektiem ir rīkojies neatbilstoši labas pārvaldības principam. Pirmkārt, iesniedzējas gadījumam VID ir piemērojis nepareizās tiesību normas, turklāt nepareizi tās interpretējot.

Otrkārt, VID ir nekonsekventi veicis saraksti, proti, daļu dokumentu sūtot pa pastu ierakstītā sūtījumā, bet daļu ar elektronisko parakstu VID elektroniskās deklarēšanās sistēmā (turpmāk – EDS). Treškārt, iesniedzējas apstrīdēšanas iesniegumu VID ir izskatījis, pārkāpjot normatīvajos aktos noteikto izskatīšanas termiņu. Visbeidzot, ceturtkārt, iesniedzēja savu jautājumu ir vēlējusies pārrunāt ar VID ģenerāldirektoru, piesakoties uz tikšanos, taču iesniedzējai bez būtiska pamatojuma šāda iespēja ir atteikta.

Tādēļ iesniedzēja lūdza tiesībsargu sniegt atzinumu: 1) par VID rīcību, apliekot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli iesniedzējas gūtos ienākumus konkrētajā gadījumā; 2) vai VID un Finanšu ministrijas sniegtā likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 34.punkta interpretācija nav pretrunā ar Civillikuma 89., 90.un 109. pantu; 3) vai VID, mainot sarakstes paziņošanas kārtību, ir pārkāpis iesniedzējas tiesisko paļāvību.

Tiesībsargs, analizējot likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta, kas paredz atbrīvojumu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas, ja pārdotais nekustamais īpašums ir bijis personas īpašumā piecus gadus un persona šo piecu gadu laikā 12 mēnešus tajā ir deklarējusi savu dzīvesvietu, piemērošanu no VID un Finanšu ministrijas puses, atzina, ka abas atbildīgās iestādes šo tiesību normu piemēro gramatiski, neņemot vērā ne faktisko apstākļu būtību, ne citu tiesību normu noteikumus, ne arī piemērojamās tiesību normas mērķi.

Tiesībsargs rekomendēja Finanšu ministrijai sadarbībā ar VID sešu mēnešu laikā mainīt praksi attiecībā uz likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta piemērošanu iesniedzējas situācijai līdzīgos gadījumos, kā arī izvērtēt nepieciešamību grozīt normatīvos aktus, novēršot neviennozīmīgu minētās tiesību normas interpretāciju.

VID informēja, ka ir mainījis praksi attiecībā uz likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta piemērošanu, vērtējot laulāto kopīgās mantas

iegūšanas brīdi. Taču, neskatoties uz to, VID turpina vairākas tiesvedības,⁶ kurās iestāde uztur pozīciju, kas ir pretēja šī brīža praksei.

Tā kā tiesībsargs nerada saprātīgu skaidrojumu šādai VID rīcībai, tas atkārtoti aicināja VID rīkoties konsekventi un izvērtēt tiesvedību izbeigšanu VID vēstulē minētajās lietās. Taču 2015.gada decembrī VID sniedza skaidrojumu, ka neatsauks iesniegtos pārsūdzības dokumentus, bet tiesvedību izbeigs vienīgi pēc tiesas nolēmumu sagaidīšanas.

Tiesībsargs šādu rīcību uzskata par neatbilstošu labas pārvaldības principam, proti, VID pēc būtības zina tiesvedības negatīvo iznākumu attiecībā pret iestādi, tomēr turpina privātpersonas tiesību aizskārumu.

Par paziņošanu ar VID Elektroniskās deklarēšanās sistēmas starpniecību

Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 7.²panta pirmo daļu VID izdotos administratīvos aktus, arī nelabvēlīgos, un citus lēmumus, dokumentus un informāciju nodokļu maksātājam, kurš ir EDS lietotājs, paziņo, izmantojot EDS, vienlaikus par to nosūtot informāciju uz nodokļu maksātāja EDS norādīto elektroniskā pasta adresi.

Vērtējot VID rīcību par nekonekventu sarakstes veikšanu ar iesniedzēju, tiesībsargs, pirmkārt, norādīja, ka kārtība par paziņošanu EDS stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī, papildinot likumu „Par nodokļiem un nodevām” ar 7.²pantu.

No minētās tiesību normas izriet, ka kopš 2013.gada 1.janvāra VID bija pienākums EDS lietotājiem saraksti veikt ar EDS starpniecību. Attiecīgi ar EDS starpniecību iesniedzējai informāciju VID vajadzēja sūtīt, sākot jau no 2013.gada 1.janvāra, jo kopš 2012.gada 17.septembra iesniedzēja ir bijusi EDS lietotāja.

Sarakste starp VID un iesniedzēju nodokļu audita sakarā ir sākusies 2012.gada 6.decembrī, nosūtot paziņojumu par informācijas sniegšanu. VID, ievērojot normatīvo aktu prasības, šo paziņojumu ir nosūtījis rakstveidā pa pastu. Taču turpmāko saraksti no 2013.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 17.jūnijam, kad paziņoja lēmumu par audita rezultātiem, VID nav veicis, ievērojot likuma „Par nodokļiem un nodevām” 7.²panta pirmo daļu. VID saraksti ir veicis ar pasta starpniecību. Savukārt 2013.gada 17.septembra VID ģenerāldirektora lēmumu VID ir nosūtījis ar EDS starpniecību.

Tiesībsargs uzskatīja: kaut arī nav apšaubāms, ka iesniedzējai kā EDS lietotājai ir pienākums ievērot un respektēt likumu „Par nodokļiem un nodevām”, tai skaitā arī 7.²panta noteikumus, un apzināties sekas, tomēr tikpat lielā mērā nav apšaubāms VID pienākums ievērot to pašu tiesību normu un labas pārvaldības principu. Kā neatbilstoša labas pārvaldības principam ir VID rīcība, neveicot saraksti ar EDS starpniecību jau no 2013.gada sākuma, tādējādi ne tikai pārkāpjot likuma prasību, bet arī maldinot nodokļu maksātāju, ka visa turpmākā sarakste, iespējams, notiks ar pasta starpniecību arī nākotnē.

Tiesībsargs atzina: lai arī formāli VID varēja 2013.gada 17.septembra VID ģenerāldirektora lēmumu nosūtīt ar EDS starpniecību, tomēr, raugoties no labas pārvaldības aspekta, minētajos apstākļos taisnīgai procedūrai un iesniedzējas interesēm atbilstoša rīcība būtu bijusi, ja šis lēmums tiktu nosūtīts ar pasta starpniecību. Ja tiesiskās palāvības princips prasa no iestādes: 1) tiesisku rīcību un 2) konsekventu rīcību, tad konkrētajā gadījumā ir konstatējams, ka VID nav ievērojis nevienu no abiem nosacījumiem.

⁶ VID vēstule Nr. 22.1/157478, 3.lpp.

Šajā sakarā tiesībsargs aicināja VID vadību sešu mēnešu laikā informēt nodokļu kontroles pasākumus īstenojošās struktūrvienības par vienveidīgu un konsekventu dokumentu paziņošanas kārtību, lai nākotnē nepieļautu, ka nekonsekventas un likumam neatbilstošas darbības dēļ tiktu aizskartas nodokļu maksātāju tiesības un tiesiskās intereses.

Par apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanas termiņa neievērošanu

Pārskata periodā, vērtējot VID rīcību, pārkāpjot normatīvajos aktos noteikto apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanas termiņu, tiesībsargs secināja – datu atbilstības pārbaudes gadījumā ir atšķirīga nokavējuma naudas aprēķināšanas kārtība, nekā tas ir paredzēts nodokļu audita gadījumā.

Tiesībsargs nerada saprātīgu skaidrojumu šādam atšķirīgam tiesiskajam regulējumam un uzskatīja – nav pieļaujams, ka, pārbaudot vienu un to pašu nodokļu aplikšanas jautājumu ar dažādām nodokļu kontroles metodēm, nodokļu maksātājam tiek radītas nevienlīdzīgas un nesamērīgas sekas attiecībā uz aprēķināto nokavējuma naudu.

Pēc tiesībsarga domām, datu atbilstības pārbaudes rezultātā nokavējuma nauda būtu aprēķināma pēc analogijas, kā tas ir noteikts nodokļu audita gadījumā, tādēļ Finanšu ministrijai sadarbībā ar VID tika rekomendēts sešu mēnešu laikā veikt grozījumus likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23.panta 5.¹daļas noteikumos, paredzot analogisku nokavējuma naudas aprēķināšanas kārtību, kā tas ir noteikts likuma „Par nodokļiem un nodevām” 32.panta astotajā daļā nodokļu audita gadījumos.

Papildus tiesībsargs konstatēja, ka Tiesībsarga biroja klientu sniegtā informācija liek secināt – apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšana termiņu kavējumiem VID ir sistēmisks raksturs. Šāda rīcība nav savienojama ar labu pārvaldību.

Tiesībsargs norādīja, ka no valsts pārvaldes darbības principu viedokļa jebkurš normatīvā akta pārkāpums, arī procesuāls, ir prettiesiska rīcība. Ar tiesiskuma principu nav savienojams tāds uzstādījums, ka prettiesiska rīcība neatkarīgi no tā, kādu ietekmi tas ir atstājis uz iestādes pieņemto lēmumu, paliek bez jebkādam tiesiskām sekām. Tādēļ tiesībsargs aicināja VID pastiprināti pievērst uzmanību apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas termiņu kavējumiem un veikt pasākumus, kas novērstu šādas prakses turpināšanu.

VID atbildes vēstulē tika minēti vairāki pasākumi, ar kuru palīdzību tas ir plānojis novērst apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) iesniegumu kavēto termiņu problēmu gan audita un datu atbilstības pārbaudes lietās, gan arī administratīvo pārkāpumu lietās. Taču no sniegtās atbildes nebija gūstams priekšstats par šo pasākumu plānoto efektivitāti, proti, cik ilgā termiņā ir plānots izskatīt iesniegumus, kuru termiņš ir kavēts. Kā tika secināts pārbaudes lietā, apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) iesniegumu izskatīšanas termiņa kavējums pats par sevi ir uzskatāms par prettiesisku rīcību, turklāt konkrētajā gadījumā tā privātpersonām rada būtisku tiesību aizskārumu.⁷

Tiesībsarga skatījumā, šādas situācijas neprognozējama turpināšanās nav savienojama ar tiesiskuma principu. Saskaņā ar labas pārvaldības principu iestādes rīcībai ir jābūt tiesiskai un prognozējamai, tādējādi radot privātpersonām arī tiesisko palāvību uz viņu tiesību un tiesisko interešu ievērošanu. Tādēļ tiesībsargs lūdza sniegt precizējošu informāciju, cik šobrīd VID ir neizskatītu iesniegumu, kuriem ir kavēts apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) termiņš: audita lietās, datu atbilstības pārbaudes lietās un

⁷ Tiesībsarga 2015.gada 20.aprīļa atzinums Nr.2015-3-27K, 15.–17.lpp.

administratīvo pārkāpuma lietās. Tāpat VID tika lūgts norādīt termiņu, cik ilgā laikā ir plānots izskatīt minētos iesniegumus.

Atbildes vēstulē VID sniedza informāciju, ka uz 2015.gada 15.decembri neizskatīti iesniegumi/sūdzības, kurām ir kavēts apstrīdēšanas termiņš, ir 25 audita lietās, 2 datu atbilstības lietās un 62 administratīvo pārkāpumu lietās. VID norādīja, ka ir plānots šīs lietas izskatīt līdz 2016.gada 1.februārim.

Tiesībsargs turpinās sekot VID rīcībai šajā jautājumā, tā kā tas būtiski ietekmē privātpersonu tiesības un tiesiskās intereses.

Attiecībā uz rekomendāciju – Finanšu ministrijai sadarbībā ar VID veikt grozījumus likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23.panta 5.¹daļas noteikumos, paredzot analogisku nokavējuma naudas aprēķināšanas kārtību, kā tas ir noteikts likuma „Par nodokļiem un nodevām” 32.panta astotajā daļā nodokļu audita gadījumos, – VID un Finanšu ministrija tiesībsargu informēja, ka grozījumi ir izstrādāti atbilstoši tiesībsarga rekomendācijām, bet nav zināma to tālākā virzība. Finanšu ministrija norādīja, ka tos virzīs vienlaikus ar citiem būtiskiem grozījumiem.

Tiesībsargs turpinās sekot minēto grozījumu virzībai.

Privātpersonas informēšana nodokļu kontroles ietvaros

2015.gadā tiesībsargs, izskatot personu iesniegumus par VID rīcību, konstatēja šādu situāciju. VID, uzsākot datu atbilstības pārbaudi, cita starpā paziņojumā lūdz nodokļu maksātājam iesniegt nodokļu deklarāciju. Tiesībsargs ir konstatējis, ka gadījumos, kad nodokļu maksātājs, piekrītot VID paziņojumā norādītajiem apsvērumiem, iesniedz attiecīgo nodokļu deklarāciju, VID, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktu, pieņem lēmumu par datu atbilstības pārbaudes izbeigšanu.

Analizējot situāciju, tiesībsargs atzina, ka no juridiskā viedokļa šis lēmums nav administratīvs akts⁸ un tam nav jābūt noformētam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.pantam. Minētā likuma 63.panta pirmās daļas 4.punkts un šī panta otrā daļa paredz, ka pēc nepieciešamo faktu konstatēšanas un administratīvā procesa dalībnieku uzklaušanās iestāde nekavējoties izvērtē lietas apstākļus un izdod lēmumu par lietas izbeigšanu faktu trūkuma vai nelietderīguma dēļ, ja lieta ierosināta pēc iestādes iniciatīvas, tai skaitā uz citas privātpersonas sniegtas informācijas (sūdzības) pamata. Lēmumu par lietas izbeigšanu un tā motivāciju iestāde paziņo iesniedzējam, kā arī citiem administratīvā procesa dalībniekiem, kuri bijuši aicināti izteikt savu viedokli.

Tātad minētās tiesību normas nosaka gadījumus, kad administratīvā lieta ir izbeidzama (tas ir, ja trūkst faktu vai to turpināt ir nelietderīgi un ja lieta ierosināta pēc iestādes iniciatīvas). Tāpat minētās tiesību normas paredz nepieciešamību norādīt izbeigšanas motīvus. Likums neuzliek pienākumu iestādei lēmumā norādīt citu papildu informāciju.

Tiesībsargs konstatēja, ka bieži vien datu atbilstības pārbaudes tiek izbeigtas, jo tās turpināt nav lietderīgi sakarā iesniegto nodokļu deklarāciju. Līdz ar to šie lēmumi no Administratīvā procesa likuma 63.panta prasību viedokļa satur pietiekamu pamatojumu. Tomēr tiesībsargs ir novērojis, ka VID minētajos lēmumos norāda arī informāciju, kuru likums nemaz neprasa norādīt. Piemēram, vienā tiesībsarga rīcībā esošajā fiziskai personai adresētajā lēmumā par datu atbilstības pārbaudes izbeigšanu

⁸ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 599.lpp.

VID norādījis, ka “papildus informē par tiesībām saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 23.pantu lemt par nodokļu maksātāja nodokļu revīzijas (audita) veikšanas nepieciešamību, ja kļūs zināmi vai pieejami jauni pierādījumi par nodokļu maksātāja veikto darījumu neatbilstību normatīvo aktu prasībām. Nodokļu revīzijas (audita) veikšanas gadījumā nodokļu maksātājs tiks informēts, ievērojot likuma “Par nodokļiem un nodevām” 18.panta pirmās daļas 10.punktu.”

Tiesībsargs atzina, ka no labas pārvaldības viedokļa papildu informācijas sniegšana pati par sevi ir vērtējama pozitīvi, jo nodokļu maksātājs tiek informēts ārpus likuma prasībām par iespējamajām citām lēmuma sekām. Taču, tiesībsarga skatījumā, iestādei, izlemjot lēmumā sniegt papildu informāciju, ir rūpīgi jāapsver šīs informācijas nozīmīgums, nepieciešamība, kā arī jānoskaidro, vai nebūtu lietderīgi sniegt arī citu nodokļu maksātājam svarīgu informāciju, kas ir vērsta uz tā tiesību un tiesisko interešu veicināšanu.

Analizējot citētās informācijas saturu, tiesībsargs norādīja, ka tā nodokļu maksātāju informē par iespējamajiem papildu kontroles pasākumiem. Tā pēc būtības ir represīva rakstura informācija. Ja VID, neskatoties uz to, ka normatīvie akti neuzliek par pienākumu, ir izlēmis papildus norādīt šādu informāciju, tad nav saprotams, kāpēc VID attiecīgajā lēmumā nevar papildus norādīt arī informāciju, kas veicinātu nodokļu maksātāju tiesības un intereses, piemēram, informāciju par nodokļa nomaksas kārtību, termiņiem, kontu utt. Tiesībsarga birojā saņemtās nodokļu maksātāju sūdzības visbiežāk ir par to, ka VID nesniedz šāda veida informāciju atsevišķos nodokļu maksātājam adresētos dokumentos.

Tā kā šādiem lēmumiem un arī citiem līdzīgiem procesuāliem dokumentiem ir iespējams izstrādāt paraugformu, tiesībsargs aicināja VID pilnveidot lēmuma par datu atbilstības pārbaudes izbeigšanu saturu, papildinot to ar praktisku informāciju, kas būtu vērsta uz nodokļa (arī nokavējuma naudas) samaksu. Tiesībsargs norādīja: nav šaubu, ka VID, realizējot labas pārvaldības principu, arī citos atsevišķos dokumentos administratīvā procesa ietvaros var sniegt papildu informāciju, kuru normatīvos aktos tieši nav paredzēts norādīt, bet kuras sniegšana nodrošinātu pretimnākošu attieksmi un veicinātu privātpersonas tiesību ievērošanu.

Tiesībsargs aicināja pārskatīt arī citus līdzīga rakstura procesuālos dokumentu paraugus, apsverot nepieciešamību tos papildināt ar informāciju, kas veicinātu nodokļu maksātāju tiesību un interešu aizsardzību.

2015.gada ziņojums (194.-197.lpp.)

Administratīvās lietas izskatīšanas vispusīgums un pienācīga noformēšana

Pārskata periodā Tiesībsarga birojā vērsās divas privātpersonas, norādot, ka VID ir veicis datu atbilstības pārbaudi par kopīpašumā esošā nekustamā īpašuma pārdošanas rezultātā gūtajiem ienākumiem.

VID bija atzinis, ka uz iesniedzējiem nav attiecināmi likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta noteikumi, kas paredz, ka gada apliekamajā ienākumā netiek ietverts un ar nodokli netiek aplikts ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas, kas maksātāja īpašumā (no dienas, kad attiecīgais nekustamais īpašums reģistrēts zemesgrāmatā) ir ilgāk par 60 mēnešiem un vismaz 12 mēnešus līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai ir personas deklarētā dzīvesvieta (kas nav deklarēta kā maksātāja papildu adrese).

VID konstatējis, ka pārdotais nekustamais īpašums iesniedzēju īpašumā ir bijis ilgāk par 60 mēnešiem, taču atsavinātā nekustamā īpašuma adrese nesakrīt ar iesniedzēju deklarēto dzīvesvietas adresi, līdz ar to VID secināja, ka atsavinātajā īpašumā iesniedzējiem nebija deklarētā dzīvesvietas adrese 12 mēnešus pēdējo 60 mēnešu laikā līdz atsavināšanas līguma noslēgšanas dienai.

Savukārt iesniedzēji pauda viedokli, ka pretēji VID izdarītajiem secinājumiem, iesniedzēji savu dzīvesvietu atsavinātajā nekustamajā īpašumā bija deklarējuši vairāk nekā 13 gadus, tādējādi izpildot likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9.panta pirmās daļas 33.punkta noteikumus. Iesniedzēji uzskatīja, ka VID lēmumu par datu atbilstības rezultātiem pamatā ir bijis kļūdaini konstatēts fakts par iesniedzēju dzīvesvietas deklarēšanas periodu.

Lai arī iesniedzēju konkrēto gadījumu tiesībsargs nevarēja atrisināt (bija nokavēts VID lēmuma apstrīdēšanas termiņš), tomēr tiesībsargs neizslēdza, ka iesniedzēju minētā problēma var pastāvēt un skart citas privātpersonas. Tādējādi, lai pārliecinātos, vai VID rīcībā nepastāv sistēmiska rakstura nepilnības, tiesībsargs uzskatīja par nepieciešamu noskaidrot iesniedzēju sniegtās informācijas patiesumu un lūdza VID sniegt informāciju par iesniedzēju datu atbilstības pārbaudes lietās esošajiem apstākļiem.

Pēc tiesībsarga pieprasījuma saņemšanas VID ieguva papildus informāciju par iesniedzēju gadījumu, kuru izanalizējot uzsāka administratīvo procesu no jauna, un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 85.panta pirmo daļu pieņēma lēmumu par iesniedzēju datu atbilstības pārbaudes rezultātu atcelšanu.

Tiesībsargs atzinīgi novērtēja VID rīcību, atceļot izpildāmus VID lēmumus par datu atbilstības rezultātiem. Tiesībsargs arī atzina, ka šāda rīcība atbilst labas pārvaldības principam. Tomēr, tiesībsarga skatījumā, iesniedzēju gadījums liecināja, ka VID rīcība līdz atcelšanas lēmumu pieņemšanai ir bijusi formāla, tādēļ tiesībsargs ierosināja pārbaudes lietu par VID datu atbilstības pārbaudes veikšanas vispusīgumu un datu atbilstības pārbaudes lietas noformēšanu.

Pārbaudes lietā tika konstatēts, ka datu atbilstības pārbaudēs, kurās tiek vērtēti likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9.panta pirmās daļas 33.punkta nosacījumi, netiek iegūta papildus informācija, ja ir konstatējamās šaubas par tās ticamību. Tiesībsargs secināja, ka VID paļaujas uz valsts datubāzēs (Nodokļu informācijas sistēmā, kas ir tiešsaistē sasaistīta ar Iedzīvotāju reģistru, un Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatā) ievietoto datu patiesumu, vienlaikus apzinoties, ka tie var saturēt kļūdainu informāciju. Tiesībsargs konstatēja, kā šādi priekšraksti ir paredzēti arī VID iekšējos normatīvajos aktos.

Tiesībsargs atzina, ka šāda nostāja ir formāla, jo neveicina tiesisku, taisnīgu un efektīvu lietas izskatīšanu. Tāpat tiesībsargs norādīja, ka VID ir pienākums datu atbilstības pārbaudēs piemērot objektīvās izmeklēšanas principu.

Lai pilnveidotu datu atbilstības pārbaudžu veikšanas procesu un nākotnē novērstu iesniedzēju situācijai līdzīgu gadījumu atkārtošanos, tiesībsargs rekomendēja VID pilnveidot iekšējos normatīvos aktus.

Papildus tiesībsargs konstatēja, ka VID nav vienveidīgas datu atbilstības pārbaudes lietas noformēšanas kārtības. Tiesībsargs konstatēja, ka VID ne visos gadījumos ierīko lietu, tas ir, nav atsevišķa dokumentu mape, kurā ievieto dokumentus, kurus iegūst vai izstrādā administratīvā akta sagatavošanas procesā.

Tiesībsargs atzina, ka atsevišķas dokumentu mapes (neatkarīgi no tās formas –papīra vai elektroniski u.c.) neveidošana var ierobežot personas tiesības pienācīgā kārtā iepazīties ar datu atbilstības pārbaudes lietu, ka arī pārliecināties par VID veiktās pārbaudes procesuālajiem un tiesiskajiem aspektiem.

Tiesībsargs rekomendēja VID izstrādāt datu atbilstības pārbaudes lietas noformēšanas kārtību, ja ar VID iekšējiem normatīvajiem aktiem tā netiek reglamentēta.

2015.gada novembrī tiesībsargs saņēma VID atbildes vēstuli, kurā iestāde puda nostāju, ka iekšējie normatīvie akti nav jāgroza, jo pārbaudes lietā analizētais gadījums ir izņēmums no vispārējās kārtības, kas, pēc VID sniegtās informācijas, nekad nav atkārtojies. Tāpat VID norādīja, ka šobrīd nav jāpilnveido datu atbilstības pārbaudes lietu noformēšanas kārtība, jo iekšējie normatīvie akti paredz pietiekamu tiesisko regulējumu.

Tiesībsargs var piekrist, ka, iespējams, nav nepieciešams pilnveidot VID iekšējos normatīvos aktus, kas paredz nepieciešamību papildus noskaidrot acīmredzami neskaidros administratīvās lietas apstākļus, tā kā to paredz Administratīvā procesa likuma 59.pants, taču rekomendācijas pamatā bija apsvērumi, ka datu atbilstības veicēji vadās no iekšējā kārtībā noteiktām vadlīnijām, neņemot vērā minētā likuma prasības. To nepārprotami apliecināja pārbaudes lietas gadījums, kā arī pārbaudes lietas ietvaros VID paustā nostāja.

Attiecībā uz datu atbilstības pārbaudes lietu noformēšanas kārtības pilnveidošanas nepieciešamību tiesībsargs nepiekrīt, ka nodokļu maksātāju sistēmā iegūtajai informācijai nav jāatspoguļojas administratīvās lietas materiālos. Tai ir jābūt administratīvajā lietā, kura var būt noformēta elektroniski vai papīra formātā, jo pretējā gadījumā privātpersonai netiek nodrošinātas tiesības pienācīgā kārtā iepazīties ar lietas materiāliem, kā arī dod pamatu apšaubīt administratīvā procesa objektivitāti. VID nostāja, ka tai nav jābūt administratīvajā lietā, tiesībsarga skatījumā, ir ne tikai Administratīvā procesa likuma pārkāpums, bet arī neatbilst labas pārvaldības principam.

2015.gada ziņojums (207.lpp.)

Par tiesiskās vienlīdzības principu VID attieksmē pret nodarbinātajiem

Tiesībsargs ir izvērtējis personas iesniegumu, kurā norādīts uz vienlīdzīgas attieksmes pārkāpumu VID piemaksu politikā par prombūtnē esoša darbinieka aizvietošanu un piemaksu politiku par mentora pienākumu veikšanu.

Iesnieguma izskatīšanas ietvaros tiesībsargs vērsa VID uzmanību, ka Valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa noteic darbinieka tiesības uz piemaksu ne vairāk kā 30% apmērā no tam noteiktās mēnešalgas šajā atlīdzības likumā noteiktajos gadījumos. Atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa neparedz tiesības iestādei vispār neizmaksāt darbiniekiem piemaksas par promesoša darbinieka aizvietošanu.

Tiesībsargs vērsa VID uzmanību uz vienu no publisko tiesību principiem, kas noteic, ka atļauts ir tikai tas, kas ir noteikts ar tiesību normu. Analogisku viedokli ir paudusi Administratīvā rajona tiesa 2011.gada 8.decembra spriedumā Nr.A420415911, norādot, ka atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa nenoteic iestādes tiesības izvēlēties piešķirt vai nepiešķirt darbiniekam piemaksu, ja tas aizvieto prombūtnē esošu darbinieku vai pilda vakanta amata pienākumus. Tāpat minētajā spriedumā ir norādīts, ka no ārējā normatīvā akta neizriet, ka iestādei, izdodot iekšējos tiesību aktus, būtu

tiesības ierobežot personas tiesības sociālo garantiju jomā. Proti, līdzekļu nepietiekamība iestādes budžetā pati par sevi nav atzīstama par tiesisku pamatu, lai demokrātiskā valstī būtiski ierobežotu personas tiesības.⁹

Atsevišķa pārbaudes lieta netika ierosināta, tomēr tiesībsargs sniedza VID šādas rekomendācijas:

- pārtraukt prettiesiskās darbības attiecībā uz atlīdzības likuma 14.panta pirmās daļas neievērošanu;
- nodrošināt darbiniekiem piemaksas atbilstoši atlīdzības likuma 14.panta pirmajā daļā noteiktajam;
- papildināt VID iekšējos noteikumus, nosakot kārtību, kādā tiek izvēlēti mentori, ja vienā VID struktūrvienībā tādi ir vairāki.

VID norādīja, ka minētās rekomendācijas ir ņemtas vērā, paredzot iespēju darbiniekiem saņemt piemaksas arī par viena līmeņa darbinieku aizvietošanu, kā arī vakanta amata pienākumu pildīšanu, ja minētais nav paredzēts darbinieku amata aprakstos. Vienlaikus VID norādīja uz jauno kārtību, kādā tiek izvēlēts mentors vienas VID struktūrvienības ietvaros.

2015. gada ziņojums (258.-259.lpp.)

Labas pārvaldības principa ievērošana

[27.] Izskatot kādas personas iesniegumu, tiesībsargs 2015.gadā rekomendēja Finanšu ministrijai sadarbībā ar VID sešu mēnešu laikā mainīt praksi attiecībā uz likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta piemērošanu iesniedzējas situācijai līdzīgos gadījumos, kā arī izvērtēt nepieciešamību grozīt normatīvos aktus, novēršot neviennozīmīgu minētās tiesību normas interpretāciju. Uz to atbildot, VID informēja, ka ir mainījis praksi attiecībā uz likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 33.punkta piemērošanu, vērtējot laulāto kopīgās mantas iegūšanas brīdi. Taču, neskatoties uz to, VID turpināja vairākas tiesvedības, kurās iestāde uzturēja pozīciju, kas ir pretēja šī brīža praksei. Tā kā tiesībsargs nerada saprātīgu skaidrojumu šādai VID rīcībai, tas atkārtoti aicināja VID rīkoties konsekventi un izvērtēt tiesvedību izbeigšanu VID vēstulē minētajās lietās. 2015.gada decembrī VID sniedza skaidrojumu, ka neatsauks iesniegtos pārsūdzības dokumentus, bet tiesvedību izbeigs pēc tiesas nolēmumu sagaidīšanas. Tiesībsargs šādu rīcību uzskata par neatbilstošu labas pārvaldības principam, proti, VID zina tiesvedības negatīvo iznākumu attiecībā pret sevi, tomēr turpina privātpersonas tiesību aizskārums.

[28.] Vērtējot VID rīcību, pārkāpjot normatīvajos aktos noteikto apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanas termiņu, tiesībsargs secināja – datu atbilstības pārbaudes gadījumā ir atšķirīga nokavējuma naudas aprēķināšanas kārtība, nekā tas ir paredzēts nodokļu audita gadījumā. Tiesībsargs nerada saprātīgu skaidrojumu šādam atšķirīgam tiesiskajam regulējumam un uzskatīja, ka nav pieļaujams, ka, pārbaudot vienu un to pašu nodokļu aplikšanas jautājumu ar dažādām nodokļu kontroles metodēm, nodokļu maksātājam tiek radītas nevienlīdzīgas un nesamērīgas sekas attiecībā uz aprēķināto nokavējuma naudu. Pēc tiesībsarga domām, datu atbilstības pārbaudes rezultātā nokavējuma nauda būtu aprēķināma pēc analogijas, kā tas ir noteikts nodokļu audita gadījumā, tādēļ Finanšu ministrijai sadarbībā ar VID tika rekomendēts sešu mēnešu

⁹Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 8.decembra spriedums Nr.A420415911.

Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2011/12_2011/08_12_2011/AL_0812_raj_A-04159-11_1.pdf

laikā veikt grozījumus tiesību aktos. Papildus tiesībsargs konstatēja, ka Tiesībsarga biroja klientu sniegtā informācija liek secināt – apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanas termiņu kavējumiem VID ir sistēmisks raksturs. Šāda rīcība nav savienojama ar labu pārvaldību.

[31.] Iesnieguma izskatīšanas ietvaros tiesībsargs vērsa VID uzmanību uz to, ka Valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa noteic darbinieka tiesības uz piemaksu ne vairāk kā 30% apmērā no tam noteiktās mēnešalgas šajā likumā noteiktajos gadījumos. Atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa neparedz tiesības iestādei vispār neizmaksāt darbiniekiem piemaksas par promesoša darbinieka aizvietošanu.

Tiesībsargs vērsa VID uzmanību uz vienu no publisko tiesību principiem, kas noteic, ka atļauts ir tikai tas, kas ir noteikts ar tiesību normu. Analogisku viedokli ir paudusi Administratīvā rajona tiesa 2011.gada 8.decembra spriedumā Nr.A420415911, norādot, ka atlīdzības likuma 14.panta pirmā daļa nenoteic iestādes tiesības izvēlēties piešķirt vai nepiešķirt darbiniekam piemaksu, ja tas aizvieto prombūtnē esošu darbinieku vai pilda vakanta amata pienākumus. Tāpat minētajā spriedumā ir norādīts – no ārējā normatīvā akta neizriet, ka iestādei, izdodot iekšējos tiesību aktus, būtu tiesības ierobežot personas tiesības sociālo garantiju jomā. Proti, līdzekļu nepietiekamība iestādes budžetā pati par sevi nav atzīstama par tiesisku pamatu, lai demokrātiskā valstī būtiski ierobežotu personas tiesības.

